

PAUL MORAND

Jurnal de război

București, 1943-1944

Traducere din limba franceză
de Nicolae Constantinescu

Prefață de Radu Ioanid

POLIROM

EDITURA INSTITUTULUI NAȚIONAL
PENTRU STUDIAREA HOLOCAUSTULUI
DIN ROMÂNIA „ELIE WIESEL”

2025

Cuprins

Un dandy fascist între Vichy, București și Berna (<i>Radu Ioanid</i>).....	5
Notă asupra ediției.....	39
<i>Jurnal de război</i>	41
Note	315
Anexa I. Corespondență diplomatică din România.....	391
Anexa II. Scrisori ale lui Paul către Elena Morand și extrase dintr-o scrisoare a Elenei către Paul Morand (mai-iunie 1944).....	432
Anexa III. Note și documente despre Paul Morand din arhivele Ministerului Afacerilor Străine și Direcțiunii Generale a Poliției din România.....	454
Index de nume proprii	483

4 iunie 1944

N-au fost niciodată săpate adăposturi la Vichy. Compania Fermieră⁶²³ de la Vichy s-a opus de teamă, se spune, ca nu cumva săpându-se să se găsească izvoare noi. Malthusianismul marilor burghezi francezi!

Hilaire arată un ziar al disidenței în care este vorba despre succesiunea Vaudoyer. Titlul este „Heil Hilaire”. Îmi spune că articolul e scris de Jeanson⁶²⁴.

Hilaire zice că Fabry⁶²⁵ se întoarce din Spania, unde s-a văzut cu niște americani care i-au spus: dacă există cu adevărat o alianță ofensivă și de agresiune între Japonia și URSS, lăsam Europa, care nu ne interesează. Japonia nu se mai războiește de doi ani, ci pregătește poziții de unde va fi inexpugnabilă. Trebuie să ne ocupăm numai de ea până nu e prea târziu. Comuniștii americani, zicea Villar, au primit ordinul să voteze cu Roosevelt.

Cină în seara asta, în intimitate, la Mareșal, împreună cu dna Mareșal, generalul Brécard și soții Ménétrel. „E alarmă la Paris în momentul ăsta, tocmai s-a întrerupt emisiunea la radio”, zice dna Mareșal. Astăzi, bombardament la Nantes, încă un bombardament la Rouen, Saint-Maclou a fost foarte lovit. Sper tare mult ca frumoasele mănăstiri să scape neatinse. Totul e înspăimântător, înspăimântător să te gândești la acest dans al morților, inutil în ochii acestui om bătrân care se vor închide cu imaginea ruinelor. Un soare mare de iunie (luăm masa la ora opt) care luminează această cină deasupra unui Vichy terminat, a unui regim mort. Chiar și în vremurile obișnuite, nu cunosc nimic mai trist decât să cinez în plină zi.

Ménétrel zice că orașul Tulle este înconjurat de FTP (Francțirori Partizani⁶²⁶), că prefectul tocmai a anunțat că dă ultimul său telefon. „Iată ce înseamnă să desființezi armata”, spune Mareșalul. „N-ar fi trebuit s-o desființăm niciodată, dar germanii știau ce fac.”⁶²⁷

Am vorbit după aceea despre asasinatul de la școala din Voiron, șapte sau opt tineri care se jucau de-a partizanii și

luaseră hotărârea să execute un industriaș din oraș împreună cu familia lui, și asta cu știința și la instigarea profesorilor și colegilor. Au făcut cunoștință cu industriașul deghizați în milițieni, au fost primiți în intimitatea familiei, i-au dus fetița la culcare, apoi, brusc, au masacrat toată familia, până și pe bunică și pe fetiță. Iar tatăl unuia dintre băieți, după arestarea acestora, a venit la Mareșal și i-a zis: „Doar n-o să-l închi-deți pentru asta!”⁶²⁸.

Alte povești spuse de Ménétrel, cea din Bourganeuf. Văzut telegrama OFI⁶²⁹, care raporta că, în urma unei lupte între Regimentul I al Franței⁶³⁰ și forțele partizanilor, dl X, mare negustor din Bourganeuf, a fost ucis. Că acesta a fost înmormântat, că două plutoane înarmate de partizani au dat onorul, că au fost prezente două plutoane de infirmiere înarmate și că la funeralii au luat parte 6.000 de persoane.

Se pare că partizanii sunt mult mai activi și numeroși în zona de sud. Unele departamente sunt deja în stare de mobilizare. În Puy-de-Dôme, 50.000 de oameni. Soțiile „mobilizaților” vin la primărie să ceară alocația. Furturi de automobile și autocare pe toate drumurile. Ministrul plenipotențiar al Bulgariei la Vichy, Kirov, și cel al Turciei au fost reperați în valea râului Sioule, foarte aproape de Vichy, și, după ce și-au lăsat automobilele la intrarea într-o pădure, nu le-au mai găsit când s-au întors.

Generalul Brécard spune că, în calitate de mare cancelar al Legiunii de Onoare, a fost obligat să expulzeze de la Saint-Denis trei elevi care corespondau cu soldați englezi închiși în vecinătate și că părinții erau la curent⁶³¹.

Mareșalul îmi aduce colecția de imagini ale orașului Épinal care-l reprezintă, de altfel foarte reușită. Ménétrel îmi spune că a hotărât brusc, în seara asta, să plece mâine două zile la Lyon și Saint-Étienne⁶³². Apoi se va întoarce la castelul său din Lonzat.

Mareșalul nu vorbește niciodată nici despre Déat, nici despre Henriot. Am impresia că au existat divergențe cu Darnand în legătură cu protejării Mareșalului arestați⁶³³. Despre Președinte, Mareșalul vorbește cu amărăciune în două rânduri, în chestiunea

arestării familiilor unor ostatici („N-am vrut să mă amestec”) și a desființării Șantierelor Tineretului⁶³⁴. Atac dur al lui Ménétreel contra colonelului Bernon⁶³⁵.

Dejun ieri la Parc, la popota Președintelui, împreună cu Marion, Villar, Anglade⁶³⁶, Petit. Marion spune că în timpul ultimului său sejur la Paris a găsit o hârtie FTP pe care scria: „Uite ce-ai făcut ieri, uite unde ai fost azi. O să te ucidem când o să vrem”. A arătat-o poliției, care i-a spus că era amenințarea standard, de altfel, urmată deseori de asasinat. „Pe mine nu mă mai impresionează nimic, nici măcar moartea”, zice Președintele.

„Germanii n-au reușit decât să-și dezbine prietenii și să-i unească pe dușmani”, zice Marion despre atacurile a căror țintă e Președintele în presa de la Paris și de care se plânge. „Mă voi duce mâine la Paris, dar nu voi rămâne”, zice Președintele. „N-am să stau acolo niciodată. Nu vreau să trăiesc împreună cu niște ticăloși care denunță francezi, care le ling picioarele germanilor.” Apoi face aluzie la Déat care e împotriva lui, după ce a încasat un milion pe lună. „Eu nu mi-am schimbat niciodată politica, am susținut întotdeauna o apropiere de Germania... Darbou, găsește-mi *Monitorul oficial* din 1935 în care-l chem la ordine pe Déat, la Cameră, fiindcă a rostit cuvinte amenințătoare la adresa Germaniei.”

„Ce-o să ne aduci din Elveția?”, mă întreabă Președintele râzând de față cu toți. „Nescafé? Îi cunoști bine pe elvețieni?” Și, când coboară, devine din nou amenințător la adresa lui Stucki, spunând că, dacă nu voi primi agreementul, va rupe relațiile cu Elveția și-i va da înapoi pașapoartele.

Villar îmi spune că, odată ce numirea lui H[enry]-Haye a fost respinsă, s-a trecut la cazul meu; că s-a spus atunci că mă număram printre apropiații Președintelui și mai ales ai lui Chambrun și Josée, iar asta l-a exasperat pe Președinte. La masă, Președintele spune că o să-l trimită la București pe Pozzi, și nu pe Bousquet.

„Ce părere ai?”

„E tipul de agent bătrân, cu 30 de ani de serviciu, care va reuși mai mult sau mai puțin, dar cu care nu veți avea niciodată mari emoții.”

„Asta e”, răspunde el. Și adaugă: „Când diplomații sunt buni, sunt mai buni decât oricine. E greu să fii ministru plenipotențiar în străinătate. Asta e o meserie. Nu se învață la bătrânețe. Uite: Monier e prea molâu la Lisabona; la Madrid, Piétri se crede tot la Palatul Bourbon⁶³⁷. Brévié nu reușește la Budapesta. Înțeleg că toate țările îmi cer agenți de carieră, numai că n-am de unde să le ofer”.

Vorbim iar despre masacrul de la Eymoutiers, unde întregul oraș, fără să protesteze, a asistat la executarea de către partizani a șase notabilități, ziua-n amiaza mare. Indiferență sau teamă?

Întâlnit S., care îmi spune că SUA nu mai au petrol decât pentru 14 ani, că așa se explică toată politica lor din Orient, că au făcut alianță cu Ibn Saud⁶³⁸, pe care englezii l-au lăsat baltă, ca să obțină concesiunea din Kuweit și din insulele Bahrein și să construiască o mare conductă de 4.500 de kilometri prin Arabia Saudită.

[*Motero*⁶³⁹] a venit să mă vadă. Îmi spune că de un an germanii nu vor deloc să stea de vorbă cu rușii.

S. îmi spune că e convins că există un acord ruso-japonez pentru împărțirea Chinei, japonezii păstrând regiunile de coastă și rușii interiorul, că Chiang Kai-shek⁶⁴⁰ este acum foarte anti-anglo-american.

„Loustau, întors din Italia – zice Marion –, care a fost întrebat ce impresii avea, a răspuns: «Când ești în rahat, e mai bine să ai o cămașă neagră decât o cravată albă».”

Președintele a râs, dar cam mânzește. A profitat de ocazie ca să spună încă o dată ce crede despre „ticăloșii ăia de la *Je suis partout*”⁶⁴¹.

[Paris] Sâmbătă, 17 iunie 1944⁶⁴²

Dejun la Uckermann⁶⁴³. Un ofițer german, cu care s-a văzut miercuri, i-a zis că arma secretă e puternică și cumplită⁶⁴⁴. De altfel, nicio alarmă de aproape două zile. Uckermann pare să-l deteste pe Duhamel, despre care zice că este un monument de falsitate, de infamie și cel mai mare fricos pe care l-a văzut

vreodată. El numește și dă premiile cum îi trăsnește. Acest fals liberal era un dictator. Și-a ridicat-o în cap și pe dna de Pange. Tremură pentru acțiunile sale la *Mercure*⁶⁴⁵. Îmi vorbește și despre Breker⁶⁴⁶, care are mulți dușmani în Germania, care e un neliniștit, care visează să se stabilească definitiv la Paris, care e un om de o delicatețe și o sensibilitate profunde, pe care trebuie să-l vezi în altă parte decât la acele cine de primă împărtășanie pe care le dă când trece prin Paris.

Arma secretă interesează pe toată lumea. Va ajunge oare până la New York? Care este adevăratul ei efect în Anglia? Teama mea cea mai mare în privința acestor arme este ca nu cumva adversarul să le folosească șase luni mai târziu.

[*Mechain*] propune să-i numim pe englezi „inamicul”, ceea ce este absurd. I-am spus lui Butler⁶⁴⁷, la Foreign Office, când l-am părăsit în iulie 1940: „Există un lucru care va trebui evitat întotdeauna, cu toate că drumurile ni se despart de acum înainte: războiul dintre țările noastre”.

Rochat și-a pierdut la Chambéry casa natală, distrusă de o bombă, cu un curaj, cu o simplitate admirabile⁶⁴⁸. „Trimiteam acolo tot ce aveam”, mi-a zis. Astăzi, în locul casei e o groapă. N-a mai rămas nimic. Nici măcar nu s-a deranjat să se ducă să vadă. „Am acolo un nepot care o să facă asta”, zice el.

Duminică, 18 iunie 1944

Voisin povestește că s-a dus să-și vadă un prieten lovit brusc de hemiplegie; în ziua când a avut atacul, striga cu gura strâmbă: „Un revolver!”. Voisin l-a vizitat din nou după opt zile; prietenul se obișnuise cu noua sa existență și cerea: „Pipa!”. Iar infirmiera i-o strecura între buze.

Misterele Parisului n-au spus totul despre familia Pipelet. Ar trebui să se scrie romanul portăresei, unul dintre stâlpii vieții franceze, mai ales pariziene (ca și bistroul). Portăreasa cu moravuri severe; portăreasa depravată; portăreasa agent electoral, de propagandă, de poliție (vezi istorisirile lui Gabriel [Voisin] despre dna Lecoq).

Vacanța mea la Ventnor în 1905. În nopțile de vară se vedea la orizont farul rotitor de la Cherbourg. Iar acum farurile au fost stinse ca lumânările.

Necazul cu armele secrete e că se întorc împotriva ta, ca un bumerang, șase luni mai târziu.

Se vorbea despre bărbații care știu să ofere plăcere femeilor. „Pe cei mai mulți îi plictisește asta”, zice Voisin. „Durează mult și e obositor. Bărbații se gândesc doar «s-o bage la găurică».”

Voisin și capcana lui pentru mierle, cu sfoară trasă și patul său.

*Owl*⁶⁴⁹.

Doamna în vârstă și G[abriel] [Voisin]. „Câștig, doamnă”, pe fotoliu. Doamna devenită rezonabilă.

„Nu face nimic.”

„Accept pariul că într-un sfert de oră... De față cu toată lumea.”

„Cât mai e?”, întreabă ea deschizând un ochi.

„Unsprezece minute.”

„Ah, renunț!”

Drumul 40, asfaltul lui făcut strecurătoare. Întoarcere Saint-Brieuc. Om de veghe pe portbagaj.

Instrucțiuni pentru portar în privința acoperișului.

Chei Ludre⁶⁵⁰.

Imobil bulevardul Henri IV și drepturi succesiune⁶⁵¹.

Mater semper certa, pater semper incertus*

Elveția, răspântie a Europei etc. Da, înainte de avion; dar, de atunci, se trece peste poarta asta care nu mai controlează niciun acces.

„Bărbații sunt făcuți pentru celibat și femeile pentru căsătorie”, zicea Giraudoux acum 20 de ani, de aici *Sodoma*.

Colaborarea franco-germană a murit la sfârșitul anului 1940, în urma unei enorme și duble îngrămădiri de erori, dar,

---

* Mama întotdeauna sigură, tatăl întotdeauna incert (n.tr.).